

ПРОБЛЕМАТИКА НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї ТА ПРАВОВІ МЕТОДИ ЇЇ ВРЕГУЛЮВАННЯ

ТЕМА 1

Конвенція Ради Європи про попередження насильства щодо жінок та домашнього насильства та боротьбу із цими явищами

«Домашнє насильство» означає :

- всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства,
- які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання
- або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами,
- незалежно від того, чи проживає правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні або
- незалежно від того, чи проживав правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні.

Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»

Насильство в сім'ї –

- будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування
- одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї,
- якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина
- і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Види, форми та причини насильства в сім'ї

Насильство в сім'ї може розглядатися за кількома векторами:

- подружжя (чоловік – дружина).
- батьки – неповнолітні діти.
- дорослі діти – батьки.
- насильство між дітьми.
- член сім'ї – інші родичі.
- гомосексуальні партнери.
- насильство проти членів сім'ї, які є людьми з обмеженими та спеціальними можливостями.

Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»

Економічне насильство –

умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Психологічне насильство –

насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю.

Види, форми та причини насильства в сім'ї

Економічне насильство

коли здійснюється:

- умисне позбавлення члена сім'ї житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які жертва має передбачене законом право;
- пошкодження, знищення власності;
- проникнення в житло;
- підпал;
- обмеження (позбавлення) доступу до сімейного бюджету;
- примус члена сім'ї виконувати важку, непосильну роботу;
- економічна експлуатація.

Види, форми та причини насильства в сім'ї

Психологічне насильство

може мати форму:

- словесних образ, погрози вбивством;
- погрози завдання каліцтва, травм, побиття;
- приниження;
- переслідування;
- залякування;
- пошкодження, псування або приховування особистих речей, предметів, прикрас тощо.

Закон України «Про попередження насильства в сім'ї»

Сексуальне насильство –

протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї.

Фізичне насильство –

умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності.

Види, форми та причини насильства в сім'ї

Фізичне насильство

може мати форму:

- штовхання, хапання, ляпаси;
- побиття, стусани, укуси;
- викручування рук;
- смикання волосся;
- спроби придушення;
- мордування та катування;
- заподіяння опіків;
- кидання предметів у бік жертви;
- загроза будь-якою зброєю;
- відмова у наданні необхідної допомоги в разі хвороби або вагітності.

Може призвести до наслідків:

- смерті постраждалого;
- порушення фізичного чи психічного здоров'я;
- нанесення шкоди честі та гідності постраждалого члена сім'ї.

Види, форми та причини насильства в сім'ї

Сексуальне насильство

може мати форму:

- зґвалтування, у тому числі «зґвалтування у шлюбі»;
- примус до небажаних сексуальних контактів;
- сексуальні домагання;
- дії сексуального характеру по відношенню до дитини:
  - розбещення дітей
  - втягування дитини у заняття дитячою проституцією або дитячою порнографією, тощо.

Наказ «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення»

Жорстоке поводження з дитиною - будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною в сім'ї або поза нею, у тому числі:

- втягнення дитини в заняття проституцією;
- примушування дітей до участі у створенні предметів порнографічного характеру;
- ситуації, за яких дитина стала свідком кримінального правопорушення, внаслідок чого існує загроза її життю або здоров'ю;
- статеві зносини та розпусні дії з дитиною;
- будь-які незаконні угоди щодо дитини.

Діти як група ризику

Жорстоке поводження з дитиною:

- будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства над дитиною в сім'ї або поза нею, у тому числі: втягнення дитини в заняття проституцією або примушування її до зайняття проституцією з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства;
- примушування дітей до участі у створенні творів, зображень, кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм або інших предметів порнографічного характеру;

Діти як група ризику

Жорстоке поводження з дитиною:

- ситуації, за яких дитина стала свідком кримінального правопорушення, внаслідок чого існує загроза її життю або здоров'ю;
- статеві зносини та розпусні дії з дитиною з використанням: примусу, сили, погрози, довіри, авторитету чи впливу на дитину, особливо вразливої для дитини ситуації, зокрема з причини розумової чи фізичної неспроможності або залежного середовища, у тому числі в сім'ї;
- будь-які незаконні угоди щодо дитини, зокрема: вербування, переміщення, переховування, передача або одержання дитини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану дитини.

Діти як група ризику

Найбільш гостро серед дітей постає проблема **психологічного насильства** в сім'ї.

□ *Через їх вразливість та необізнаність.*

Найбільш поширені різновиди психологічного насильства над дітьми :

- приниження, присоромлення дитини, покарання;
- крики, ігнорування, погрози покинути, розлюбити дитину;
- постійне підкреслювання недоліків;
- використання дітей у конфліктах між батьками;
- звинувачення дитини у всіх проблемах;
- недостатнє забезпечення дитини наглядом та опікою;
- недостатнє задоволення потреб дитини в їжі, одязі, освіті, медичній допомозі за умови, що батьки матеріально спроможні зробити це.

Причини, що призводять до насильства в сім'ї

- соціальні
- економічні
- психологічні
- педагогічні
- соціально-педагогічні
- правові
- політичні

Масштаби проблеми

ООН:

- Кожна 3-я жінка у світі стикається із домашнім насильством
- 70% загиблих насильницькою смертю жінок - вбиті колишніми або нинішніми партнерами

Національна поліція України (2015 р.):

- Надійшло 116 548 заяв
- Поставлено на облік 66 572 кривдників (з них 92% - чоловіки)

Стереотипи та міфи щодо насильства в сім'ї

1. Жінки провокують насильство і заслуговують його.
2. Жінки, які піддаються насильству, завжди можуть піти від кривдника.
3. Жінки, що піддаються насильству в родині, – мазохістки. Їм приємно, коли їх б'ють.
4. Чоловіки-кривдники поведуться агресивно і грубо у стосунках з усіма.
5. Кривдники, які застосовують насильство, психічно нездорові.
6. Чоловіки, які вдаються до насильства, є невдахами і не можуть подолати проблеми в житті.

Стереотипи та міфи щодо насильства в сім'ї

7. Чоловіки, які б'ють дружин, б'ють також і дітей.
8. Чоловік припинить насильство, «коли ми одружимося».
9. Дітям потрібен їхній батько, навіть якщо він агресивний - «залишаюся тільки через дітей».
10. Домашні сварки, рукоприкладства і бійки характерні для неосвічених і бідних людей. У родинях із вищим рівнем достатку такі події трапляються рідше.
11. Причиною насильства є алкоголь.
12. Насильство в родині – нове явище, породжене сучасними економічними і суспільними змінами, темпом життя та стресами.

Державні органи та громадські організації як суб'єкти протидії насильству в сім'ї

Здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї :

1. Спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, яким визначено [Міністерство соціальної політики України](#), а також відповідні управління місцевих державних адміністрацій.
2. Відповідні підрозділи органів внутрішніх справ, до яких належать [служба дільничних інспекторів](#) та [орган ОВС, повноважний у справах дітей](#) (раніше кримінальна міліція у справах дітей).
3. [Органи опіки і піклування](#).

Державні органи та громадські організації як суб'єкти протидії насильству в сім'ї

4. Спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства, до яких належать:

- кризові центри для членів сімей, у яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення;
- центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

А також:

- служби у справах дітей;
- центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- органи охорони здоров'я;
- органи освіти та установи кримінально-виконавчої системи;
- громадські організації.

**Національна «гаряча лінія»
із попередження
домашнього насильства,
торгівлі людьми та
гендерної дискримінації**

**0800-500-335 або 386 з
мобільних**